



Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/14, p. 41-58

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11704>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Doç. Dr. Erhan DURUKAN – Yrd. Doç. Dr. Sezgin DEMİR – Yrd. Doç. Dr. Kübra ŞENGÜL

This article was checked by iThenticate.

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE ANA DİLİNİN ETKİSİ

Nurşat BİÇER*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Suriyeli öğrencilerin sahip oldukları ana dilinin yabancı dil olarak Türkçe öğrenme süreçlerine etkisini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda Türkçe öğrenen öğrencilerin öğrenme sürecinde ana dili kullanımının derslerde ve ders dışındaki durumları, ana dili kullanım durumunda yaşanan değişiklikler, derslere giren okutmanların bu durumla ilgili uygulamaları, ana diliyle ilgili öğelerin Türkçe dil becerilerine nasıl yansıdığı vb. ile ilgili bazı hususlar araştırılmıştır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Bu çalışmada Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde ana dillerinin etkisine yönelik öğrenci ve okutman görüşleri ile dersler tutulan araştırmacı günlüklerinin bütüncül değerlendirilmesi dolayısıyla nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Kilis 7 Aralık Üniversitesinde Türkçe öğrenen 23 Suriyeli öğrenci ve bu öğrencilerin derslerine giren 5 okutman oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen öğrenciler için görüşme formu, okutmanlar için görüşme formu ve araştırmacı günlüğü gibi veri toplama araçlarıyla toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma soruları çerçevesinde hazırlanan bulgular örneklerle desteklenmiştir. Veriler analiz edilirken iki puanlayıcı kullanılmıştır. Çalışma sonucunda ana dilinin öğrenciler tarafından ihtiyaç duyulan durumlarda kullanıldığı ve okutmanların da bu konuda esnek davrandıkları belirlenmiştir. Ana dilinin tamamen yasaklamalar ve engellemelerle önüne geçilmesinden ziyade yeri geldikçe bir öğretim aracı olarak yararlanması gerektiği anlaşılmaktadır. Türkçe öğretiminde ana dilinin kullanımı konusunda katı kurallar yerine olumlu etkilerinden de yararlanması gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Ana dili, hedef dil, diller arası aktarım, yabancılara Türkçe öğretimi, dil etkileşimi.

* Yrd. Doç. Dr. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, M. R. Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, El-mek: nursatbicer@gmail.com

THE EFFECT OF MOTHER TONGUE IN TEACHING TURKISH AS FOREIGN LANGUAGE

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the effect of the mother tongue of the Syrian students on the process of learning Turkish as a foreign language. For this purpose, the subjects of investigation cover the impacts of using mother tongue during the courses and for extracurricular purposes, the changes in the usage of the mother tongue, the practices of the course lecturers, and the reflection of the elements of the mother tongue on the Turkish language skills, etc. during the learning process of Turkish. Case study of qualitative research designs was used in the study. A holistic evaluation is made with the student and lecturer views on the effect of the mother tongues on the Turkish learning processes of Syrian students and the researcher diaries kept in the classes; thus the qualitative research of case study is applied in here. The study was conducted with 23 students at A2 level learning the Kilis 7 Aralık University, Language and 5 lecturers teaching Turkish at this center. The data of the research was collected with student interview form, instructor interview form, and researcher's journal. The collected data was analyzed using content analysis method. The findings related to the research questions was supported with examples from the data. Two different raters was used in data analysis. In the conclusion of the study, it has been determined that the mother tongue is used by the students to situations needed and the lecturers are flexible in this when necessary. The results of this study will help clarify the position of students using their native language in their Turkish learning process and organize the teaching environment accordingly. It is understood that, rather than banning or preventing the usage of the mother tongue, it should be utilized as a teaching tool when necessary. It can be said in teaching of Turkish that positive effects of the mother tongue should be used instead of having rigid rules on it.

STRUCTURED ABSTRACT

The mother tongue that people initially learn from their mother and their immediate vicinity influences the foreign language they learn. The mother tongue in which the mental universe is shaped, determines the process and speed of the conceptualization of the foreign language. During the interaction between the mother tongue and the target language, the closeness or distantness between languages influences the ease and difficulty of the learning process. People tend to learn things more easily which has equivalence in its own language. This leads to language transfers. While positive transfers provide easiness, the negative transfers cause errors. The mother tongue makes, more or less, an impact on the learning process. What is important here is to turn it into an advantage and facilitate the learning process. It is necessary to take advantage of the mother tongue as an educational material instead of suppressing it by banning and preventing during the teaching of the foreign language.

Turkish Studies

The purpose of this study is to determine the effect of the mother tongue of the Syrian students on the process of learning Turkish as a foreign language. For this purpose, the subjects of investigation cover the impacts of using mother tongue during the courses and for extracurricular purposes, the changes in the usage of the mother tongue, the practices of the course lecturers, and the reflection of the elements of the mother tongue on the Turkish language skills, etc. during the learning process of Turkish.

Case study of qualitative research designs was used in the study. A holistic evaluation is made with the student and lecturer views on the effect of the mother tongues on the Turkish learning processes of Syrian students and the researcher's journal kept in the classes; thus the qualitative research of case study is applied in here.

The study was conducted with 23 students at A2 level learning Turkish at Language Teaching Practice and Research Center of the Kilis 7 Aralık University, and 5 lecturers teaching Turkish at this center. The easily available case sample, a purposive sampling method, was used in the study. In the study, an interview form was prepared for the students and the lecturers in order to get their opinions about the influence of Syrian students' mother tongue on the Turkish learning process. Since the researcher joined to the courses of the students, the journals were kept during the learning process of the students. In this research, using qualitative analysis techniques, the views of the Syrian students and the lecturers as well as the researcher's journal kept in the classes are examined with content analysis.

In this study, which aims to determine the influence of the mother tongue in the process of Turkish learning of the Syrian students, it can be said that their mother tongue shapes their lives both in and out of the classroom. When we look at the usage of Arabic and Turkic, it is observed that mostly Arabic is used in the family and friend environments, and they have to use Turkish in places where interaction with Turks, such as school and work, is required. When the views of the lecturers are considered, it is stated that students usually prefer to speak Arabic with their friends and speak Turkish with Turkish students and lecturers.

It has been reported that the students' mother tongues lead to negative transfers to Turkish regarding grammar and pronunciations. From the viewpoint of the lecturers, it is stated that the grammar and the pronunciation are transferred from their mother tongue, which leads to the mistakes. These transfers made by the students are also expressed by Bölükbaş (2011), Türkoğlu (2004), Odlin (1989). These negative transfers made by students are gradually diminishing in the process. The role of feedbacks and corrections given to students in this process is important. By using these effectively, the adaptation of the students to Turkish can be accelerated.

Regarding the language of the lectures, most of the students stated that they wanted to use Turkish. The leading reason for this is to improve the Turkish. Some students expressed that Arabic could also be used with the thought that there might be the problem of understanding. It has been reported by Şimşek (2010), Auerbuch (1993), İşigüzel (2012) that using mother tongue in some subjects could be useful. The training

Turkish Studies

that will be done without completely cutting off the students' ties with their mother tongue can also contribute to their positive attitude towards the target language.

In case Arabic is spoken in the classes, most of the students stated that they wanted the teachers to use Turkish. They also expressed that they had also encountered practices such as warning and punishment. The lecturers have often noted that they encouraged students to speak Turkish and warned them when speaking Arabic, in order to incentivize them to use Turkish. It can be said that the mother tongue has an instrumental role in the target language teaching and can bring benefits in its limited use. The use of Turkish in the lectures and students' greater practice of Turkish language will provide important contributions to the language skills.

The students have stated that the language of the educational materials they use is mostly Turkish-Arabic. Regarding the usage of Arabic in the materials, the lecturers noted that it could be used in the grammar topics and guidelines of activities. The controlled use of Arabic in the materials may contribute to the learning process of the students whose mother tongue is Arabic.

In the conclusion of the study, it has been determined that the mother tongue is used by the students to some extent and the lecturers are flexible in this when necessary. While students indicate they need to use more Turkish for learning it, the lecturers are taking some steps to make the student use Turkish. It is understood that, rather than banning or preventing the usage of the mother tongue, it should be utilized as a teaching tool when necessary. It can be said in teaching of Turkish that positive effects of the mother tongue should be used instead of having rigid rules on it.

Keywords: Mother tongue, target language, transfer between languages, teaching Turkish as foreign language, language interaction.

Giriş

Bireyler, yaşamlarında çeşitli ihtiyaçlarını gidermek amacıyla yabancı dil öğrenme ihtiyacı hissederler. Bu öğrenme sürecinin temel belirleyicisi ve şekillendiricisi olarak ise ana dili önemli rol oynar. Ana dili, “başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden daha sonra da ilişkili bulunulan çevreden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir” (Aksan, 2003: 81). Çelebi (2006: 303), ana dilini “insanın yaşamı boyunca içinde yaşadığı topluma göre biçimlenen, başta beyindeki dil merkezinin olgunlaşmasıyla koşut olarak, sosyokültürel etkileşimlerle gelişen, değişken bir göstergeler dizgesi” olarak tanımlar. Kişilerin başlangıçta ana dili olarak yakın çevresinden öğrenmeye başladığı dil ile eğitim süreçleri sonrasında edindiği yerli ve yabancı diller, değişik durumlarda değişik şekillerde kullandığı az çok birbirinden farklı dillere dönüşür (Gemalmaz, 2010). Ana dilinin kendine özgü bakış açısı, değerleri ve ölçüleri vardır. Bu ölçüler ve değerler; heyecan, mutluluk, sevinç, korku, inanç ve endişe gibi kimi duyguların dilin kendine özgü ifadeleriyle anlam kazanarak aktarılabilmesini sağlar (Alpar, 2013: 99). Bu ifadeler, ana dilinin anlam evreni çerçevesinde şekillenir ve toplumun yaşam tarzıyla birbirini tamamlar.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/14

İnsanların sahip oldukları ana dilleri; hedef dilin kullanımını ve öğrenme becerilerini etkileyerek zihinde oluşturulan yabancı dil evrenini belirler. Böylece insanlar, yabancı dil öğrenirken kendi sosyokültürel öğrenme çevresini şekillendirirler (Byram ve Zarate, 1997). Yabancı bir dili öğrenecek kişilerin sahip olduğu ana dili, onların yabancı dile karşı tutumlarını da önemli ölçüde farklılaştırmaktadır (Moussu, 2006). Prodromou (2000'den akt. Gabrielatos, 2001) yabancı dil öğrenmede ana dilini, dolapta saklanan ve söylemekten herkesin kaçındığı bir iskelete benzetir. Yabancı dil öğretiminde ana dilinin rolüne ilişkin farklı tartışmalar olsa da bu süreçte önemli bir yerinin olduğu inkâr edilemez. Kendi dilinin anlam evreni çerçevesinde düşünen bireyler yeni öğrenecekleri yabancı dilleri de aynı anlam penceresinden algırlar. Bu durum bazı zihinsel çatışmaları da beraberinde getirir.

Yabancı dil öğrenmedeki en önemli zorluk, ana dili ile olan kaçınılmaz çatışmadır. Hedef kitle ana diline benzeyen yabancı dilleri öğrenirken ise bu durum kolaylığa dönüşebilmektedir. Her yabancı dil, ana diline aynı oranda benzerlik gösteremeyeceğinden her dilin öğrenilmesindeki zorluğun ve çatışmanın da aynı derecelerde olması beklenemez (Başkan, 2006). Ana dilinden edindiği alışkanlıklar yüzünden kişilerin yabancı dilde ses bilgisi, şekil bilgisi, sözcük bilgisi ve söz dizimi anlamında bazı zorluklarla karşılaştığı düşünülür (Beardsmore, 1982'den akt. Bhela, 1999). Kişiler kendi ana dilinin dil bilgisi özellikleri çerçevesinde düşündüğü için yeni dili de bu çerçeveden öğrenirler.

Öğrenilen yabancı dile ait öğeler / birimler ana dilinin edinim sürecinden farklılık gösterir. Dil ediniminde kavramları işaretleme; kişinin sosyal ve fiziksel çevresinde şekillenir. Kişi, sözcükleri öncelikle ana dilinde edinmekte, daha sonra hedef dilde kelime hazinesine yenilerini eklemektedir. Kişinin ana dilinde söz varlığının geniş olması, hedef dili öğrenmede de kolaylaştırıcı bir etkidir (Soral, 2009). Özellikle ortak kavramlara ait yabancı sözcüklerin öğrenilmesi, görece olarak kolaylaşmaktadır. Öte yandan, ana dilinde hiç bulunmayan kavramlara ait sözcüklerin çok sayıda bulunduğu yabancı diller, sözcük öğrenme bakımından, yine görece olarak büyük zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Bu bakımdan, yabancı dil öğretiminin hiç değilse ilk başlarında, sadece ana dilinde bulunan kavramları karşılayan yabancı dile ait sözcüklerin verilmesi doğru olur (Başkan, 2006). Yabancı dil öğrenme süreci ana dili üzerine inşa edildiği için bu ortak unsurlardan yararlanmak önemlidir. Dil öğrenen kişiler kendileriyle hedef dil arasında kurdukları bağlantı oranında dile karşı bakış açısı geliştirirler. Bir yabancı dili öğrenmek, ana dili edinim sürecinden farklılıklar göstererek büyük ölçüde ana dilinden hareketle gerçekleşir. Ana dili ile hedef dil arasında az ya da çok benzerlikler veya farklılıklar vardır. Benzerlikler yabancı dilin öğrenimini kolaylaştırmakta, farklılıklar ise güçleştirmektedir (Türkoğlu, 2004). Diller arasındaki yakınlıklar, diller arasında yapılacak transferin niteliğini de belirler. Birbirine yakın diller büyük oranda söz varlığı benzerliği sağlayarak öğrenciler için oldukça avantaj yaratır. Diller arasındaki ilişkinin zayıf olması genellikle söz varlığının farklılaşmasına neden olur ve sözcüklerin anlamı / kullanımını hakkında sıfırdan bilgi edinmek gerekebilir (Odlin, 1989). Bununla beraber hedef dil ile ana dilinin fonetik ve imla sistemlerinin yapısı da dil öğrenme sürecini önemli oranda etkiler (Swan, 1997). Ana dili ile hedef dil arasında benzerlik ve farklılıklarda dillerin akrabalığı, yapısal benzerlikleri, kullanıldığı coğrafi saha ve birbiriyle etkileşimi gibi unsurlar rol oynar.

Kişinin, hedef dili öğrenmeye başladıktan ve dillerin kavramlaştırma sistemlerinin farklı olduğunun farkına vardıldıktan sonra, ana dili ve hedef dil arasında çeşitli karşılaştırmalar yaptığı gözlenmektedir. Kişiler, hedef dil kullanımlarında, iki dil düzeninin kurallarını ve kavramlarını karşılaştırarak karşılıklı aktarımlar yapma eğilimindedirler (Soral, 2009). Diller arasındaki aktarımlar, hedef dilin öğrenilme sürecini şekillendiren / belirleyen önemli etkenlerden biridir. Kişinin hedef dildeki üretici yetenekleri, dilsel ve kültürel düzeyde ana dili yapıları ve anlamlarından etkilenir (Soral, 2009). Diller arasındaki aktarımı etkileyen üç etken bulunmaktadır. Bu etkenler

Turkish Studies

kendi dilini nasıl düzenlediği, ana dili ve hedef dil arasındaki mesafeyi algısı ve hedef dile ilişkin bilgisidir (Gass ve Selinker, 2008'den akt. Soral, 2009). Diller arasındaki aktarımlar çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Dillerin ve kişilerin kendi yapıları öğrenme sürecinde olumlu ve olumsuz aktarmaları meydana getirir. Diller arasındaki benzerlikler olumlu aktarımlar yapılmasına izin verirken çoğu zaman yabancı bir dili öğrenenler olumsuz aktarımlarla karşı karşıya kalırlar.

Farklı ana dillerine sahip bireylerin yabancı dil öğrenirken kendi dillerinden yaptığı olumsuz aktarımlar onun yabancı dilde hatalar yapmasına neden olur (Nation, 2001). Farklı ana dilleri konuşan bireyler dillerin birbirine benzemeyen yönleriyle ilgili daha fazla sorun ve sıkıntı yaşarlar. Bu da beraberinde olumsuz aktarımları getirir. Dil becerisi eksik olan öğrencilerde olumsuz aktarımdan kaynaklanan yanlışlar daha sık görülür. Bu eksiklik hedef dildeki kuralları öğrenirken öğrencinin kuralları karıştırmasına neden olur. Öğrenci dil öğrenirken ana diliyle düşündüğü için çoğu zaman ana diliyle paralellik kurmaya çalışır, güç bir durumla karşılaştığında kendi ara kurallarını uygular (Tiryaki, 2014). Özellikle dil öğrenmeye yeni başlayan bireyler yabancı dile henüz tam anlamıyla hakim olamadıkları için sürekli ana dile başvurarak olumsuz aktarımlar yapmaktadırlar (Öksüz, 2014). Kişilerin yabancı bir dili öğrenirken ana dili ve hedef dil arasında yaşayabilecekleri çatışmalar önceden belirlenip ortaya çıkabilecek sorunlar daha kolay önenebilir (Bölükbaş, 2011). Örnek olarak Orta Doğu'dan gelip Türkçe öğrenmek isteyen kişilerde okuma ve yazma problemi diğer yabancı öğrencilere göre daha fazladır. Bunun başlıca sebebi alfabe farklılığı ve Arap alfabesinin imlasında ünlülerin yazılmamasıdır (Kara, 2010). Şengül (2014) Arap alfabesini kullanan öğrencilerin Türkçenin kendine özgü harflerini yazmada zorlandıklarını belirlemiştir. Bu bağlamda yabancı öğrencilere yönelik programlar hazırlanırken öncelikle hedef kitlenin ana dili ve bu dilin bağlı bulunduğu dil ailesinin dikkate alınması (Biçer, Çoban ve Bakır, 2014) yaşanabilecek olumsuz aktarımların önüne geçilmesine yardımcı olabilir.

Alan yazınına bakıldığında yabancı dil öğretiminde ana dilin etkisine ilişkin bazı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Türkoğlu (2004), Şevik (2007), Soral (2009), Ünal (2009), Şimşek (2010), İşigüzel (2012), Sarıca (2014), Şavlı ve Kalafat (2014), Arık (2015), Kurt ve Kurt (2015) gibi araştırmacılar farklı yabancı dillerin öğrenilmesinde ana dilinin rolünü ele alan çalışmalar yapmışlardır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında ise yabancı dillerden yapılan olumsuz aktarımlara ilişkin bazı çalışmalar yapılmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ana dillerinin dil öğrenme süreçlerini nasıl etkilediği, okutmanların bu konuda neler düşündüğü ve sınıf içerisinde bu durumun nasıl görüldüğü gibi hususlar ana dilin etkisini gözler önüne serme açısından önemlidir. Bu hususta yapılacak bir çalışmanın alana yeni bir katkı sağlayacağı düşüncesiyle bu araştırma yapılmıştır.

Bu çalışmada, Türkçe öğrenen Suriyeli öğrencilerin ana dillerinin yabancı dil olarak Türkçe öğrenme sürecine etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- Ana dillerinin Türkçe öğrenme üzerindeki etkisine yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin ana dillerinin Türkçe öğrenme üzerindeki etkisine yönelik okutman görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin ana dillerinin Türkçe öğrenme sürecindeki yansımaları nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması (case study) kullanılmıştır. Bu araştırma modelinde, araştırmacı bir konunun içine girerek onu derinlemesine inceler (Ekiz, 2009).

Bu araştırmada Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde ana dillerinin etkisine yönelik öğrenci ve okutman görüşleri ile derslerde tutulan araştırmacı günlüklerinin bütüncül değerlendirilmesi dolayısıyla nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde Türkçe öğrenen A2 düzeyindeki 23 öğrenci ve bu merkezde derslere giren 5 okutmanla yapılmıştır. Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Çalışmada araştırmacının öğrencilerin derslerine girmesi sebebiyle bu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örneklemeinde araştırmacı kendisine yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Verilerin Toplanması

Çalışmada Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde ana dillerinin etkisiyle ilgili görüşlerini almak için öğrenci ve okutmanlara yönelik görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme sayesinde görüşülenlerin anlam dünyaları, duygu ve düşünceleri anlaşılabilir ve daha derin bilgi edinilir (Kuş, 2012). Görüşme formları hazırlanırken Türkçe eğitimi alanında görev yapan iki yardımcı doçent ve yabancılara Türkçe öğretiminde görev yapan iki okutmandan uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda formlarda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Son şekli verilen görüşme formları katılımcılara yazılı olarak uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından katılımcıların isimlerinin ve bilgilerinin kimseyle paylaşılmayacağı kendilerine bildirilmiştir.

Araştırmacının öğrencilerin derslerine girmesinden dolayı derslerde araştırmacı günlükleri tutulmuştur. Araştırmacı günlükleri, 5 farklı ders içerisinde tutulan notlardan oluşmaktadır. Öğrenme sürecinde öğrencilerin ana dilinin etkileri hususunda dikkat çeken hususlar not edilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla birden fazla veri toplama aracı kullanılarak veri çeşitlenmesi yapılmıştır. Veri toplama çeşitliliğinin kullanılması çalışmadan elde edilen bulguların güvenilirliğini sağlamak için önemlidir (McMillian ve Schumacher, 2010).

Verilerin Analizi

Nitel analiz tekniklerinin kullanıldığı bu araştırmada Suriyeli öğrencilerin ve derse giren okutmanların görüşleriyle derslerde tutulan araştırmacı günlükleri içerik analiziyle incelenmiştir. İçerik analizi elde edilen verilerin daha derinlemesine işlenmesini gerektirir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Görüşme verileri araştırmacı ve farklı bir kodlayıcı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Belirlenen kodlardan kategoriler oluşturulmuştur. Araştırmacı ile ikinci kodlayıcının yaptığı kodlama süreci karşılaştırılarak verilerin güvenilirliği hesaplanmıştır. Bu hesaplama için Miles ve Huberman'ın (1994) "Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100" formülü kullanılmıştır. Araştırmacılar arasındaki güvenilirlik bu formül kullanılarak ,84 bulunmuştur. Uyum yüzdesinin ,70 veya daha üstü olması güvenilirlik için önemli görüldüğünden (Miles ve Huberman, 1994) analizin güvenilir olduğu düşünülmektedir.

Bulgular, tablolar şeklinde sunulmuş ve kodları desteklemek için katılımcıların görüşlerinden örnek bölümler de verilmiştir. Örnek bölümler verilirken harf hatalarında düzeltmeler yapılmıştır. Öğrenci görüşlerini tablolarda belirtirken sayı fazla olduğu için frekans, okutman görüşlerini verirken ise kısaltma harfleri kullanılmıştır.

Bulgular**Tablo 1. Arapçanın Kullanıldığı Durumlara İlişkin Öğrenci Görüşleri**

Arapçanın Kullanımı	f
Aile ortamında	19
Okulda	7
Alışverişte	7
Arkadaş ortamında	4
Çalışma ortamında	4

Tablo 1’de öğrenciler Arapçanın kullanıldığı durumlara ilişkin görüşlerini ifade etmişlerdir. Tabloya göre öğrencilerin aile ortamında, okulda, alışverişte, arkadaş ortamında ve çalıştıkları ortamlarda Arapça kullandıkları görülmektedir. Evde aile bireylerinin çoğunun Türkçe bilmemesi ve ticari faaliyetler Arapça kullanmalarının başlıca sebeplerindedir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşlerine aşağıda verilmiştir:

Ö10: Evde Arapçayı kullanıyorum çünkü kimse Türkçe bilmiyor.

Ö7: Okulda, öğrencilere ders anlatırken.

Ö17: Evde ve çarşıda Arapça kullanıyorum.

Ö2: Evde Arapça konuşurum, yani genellikle Arapça konuşurum. Türklerle Türkçe konuşurum, mağazalarda Türkçe konuşurum, okulda Arapça konuşurum.

Ö8: Arap arkadaşlarımla Arapçayı konuşurum.

Öğrenciler toplumsal yaşamlarının birçok bölümünde ana dili olan Arapçayı yoğun bir şekilde kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu durum Türkçe öğrenme sürecinde ana dillerinin etkisinin önemli oranda olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 2. Arapçanın Türkçe Öğrenme Üzerine Olumsuz Etkilerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Arapçanın Türkçeye Olumsuz Etkileri	f
Dil bilgisi	7
Yok	5
Telaffuz	4
Dinleme	1

Tablo 2’de öğrenciler, ana dillerinin Türkçe öğrenmeye olumsuz etkilerine ilişkin görüşlerini dile getirmişlerdir. Tabloya göre dil bilgisi yapısı, seslerin telaffuzu ve dinleme etkinlikleri, ana dilleri Arapça olan öğrencilerin Türkçe öğrenmelerini zorlaştırmaktadır. Bunlardan dil bilgisi yapılarının farklı olması maddesi dikkati çekmektedir. Ayrıca Arapçanın, Türkçe öğrenmeye herhangi bir olumsuz etkisinin olmadığını söyleyenler de mevcuttur. Öğrenciler kendi ana dillerinin dil bilgisi yapılarını ve ana dillerindeki birden çok telaffuzu olan sesleri Türkçeye aktarmada bazı sorunlar yaşamaktadırlar. Bu konuda görüşlerini dile getiren bazı öğrencilerin ifadeleri şöyledir:

Ö12: Cümle sırası Arapçada ters Türkçe. Mesela Arapçada fiil cümle başında vardır ama Türkçede en son.

Ö5: Bazen sesli harflerin telaffuzunda zorluk çekiyoruz.

Ö20: Bazen dinlemede zorluk buluyorum.

Ö8: Benim için Türkçe öğrenmeye olumsuz etkileri yok.

Tablo 3. Derslerin Anlatımında Kullanılması İstenen Dile İlişkin Öğrenci Görüşleri

İstenilen Dil	f	Neden	f
Türkçe	20	Türkçeyi daha iyi geliştirme	10
		Öğrenmeyi pratik hale getirme	3
Kısmen Arapça	4	Başlangıç seviyesinde anlamak zor olduğu için	1
Arapça	4	Ana dili Arapça olma	1
İngilizce	2	İngilizceyi iyi bilme	1

Tablo 3'te öğrenciler Türkçe öğrenmek için derslerde hangi dilin kullanılması gerektiğini ve bunların sebeplerini belirtmişlerdir. Tabloda çoğunluğun, derslerin Türkçe anlatılmasını istedikleri aşikâr şekilde görülmektedir. Bazı öğrencilerin İngilizce bildikleri için derslerde İngilizcenin de kullanılmasını istedikleri, bazı öğrencilerin de derslerin yer yer Arapça kullanarak anlatılmasını istedikleri dikkat çeken başka bir husustur. Derslerin Arapça işlenmesini isteyen öğrenciler Arapçayı unutmamak için böyle düşündüklerini, bazı öğrenciler de Türkçede belli bir alt yapı oluşturana kadar Arapçanın derslerde kullanılması gerektiğini ifade etmektedirler. Bu hususta bazı öğrencilerin görüşlerine aşağıda verilmiştir:

Ö8: Türkçe tabii. Çünkü Türkçe ile anlatılması çok hızlı öğreniyorum. Dil öğrenmeyi için çok dinleme ve kullanma gerektir.

Ö4: Türkçe. Çünkü Türkçe dinlemek daha çok ihtiyaç var.

Ö17: A1 Arapça anlatma faydalı. A2 sonra Türkçe daha faydalı.

Tablo 4. Arapçaya Daha Çok İhtiyaç Duydukları Derslere İlişkin Öğrenci Görüşleri

İhtiyaç Duyulan Ders	f
Dil bilgisi	10
Okuma	6
Hiçbiri	5
Dinleme	1
Konuşma	1

Tablo 4'te öğrencilerin hangi derslerde Arapçaya daha çok ihtiyaç duyduklarına dair görüşlerine yer verilmiştir. Öğrencilerin en çok zorlandıklarını ifade ettikleri dil bilgisi dersinde Arapçaya daha fazla ihtiyaç duydukları tablodan çıkarılabilecek bir yargıdır. Öğrencilerin dil bilgisinden sonra en çok okuma derslerinde Arapçaya gereksinim duydukları görülmektedir. Bu hususta Arapçaya gereksinimi olmadığını düşünen öğrencilerin yanı sıra konuşma ve dinleme

derslerinde nispeten ihtiyaç duyduklarını ifade eden öğrenciler de mevcuttur. Bu konu ile ilgili bazı öğrenci görüşleri şu minvalde karşımıza çıkmaktadır:

Ö17: Dil bilgisi çünkü kural Türkçede anlatmak biraz zor.

Ö10: Okuma dersinde çünkü bazı kelimeler ben bilmiyorum ve kelime çevirmek bazen biraz zor.

Ö19: Konuşma dersi sadece Türkçe.

Ö23: Dinleme çünkü hızlıca konuşuyorlar.

Ö14: Hiçbir derste ihtiyaç duymuyorum.

Tablo 5. Derslerde Arapça Konuşulduğunda Öğretmenlerin Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Gösterilen Davranış	f
Türkçe kullanmalarını isteme	12
Uyarma	4
Ceza	4
Memnuniyetsizlik	2

Tablo 5'te öğrencilerin ders esnasında Türkçe konuştuklarında dersi yürüten öğretmenlerin gösterdikleri davranışlara ilişkin görüşleri sıralanmıştır. Böyle durumlarda dersi yürütenlerin genellikle öğrencilerden Türkçe konuşmalarını istediklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra bazı eğitimcilerin, öğrencileri uyardıkları ve sınıftaki diğer öğrencilere çay ısmarlama gibi yaptırımlarda buldukları görülmektedir. Bazı öğrenciler de derslerde Arapça konuşulduğu zaman öğretmenlerinin durumdan memnun olmadıklarını dile getirmişlerdir. Derslerde Arapça konuşulduğunda öğretmenlerin tepkilerine ilişkin bazı öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Ö1: Arapça konuşursam tüm öğrenciler için çay getiriyorum

Ö18: Devamlı Türkçe konuşun söylerler.

Ö9: Derslerde Arapça konuşuyorsak hocalarımız kızıyor.

Ö12: O diyor Arapçayla konuşma derste yasak.

Öğrencilerin kendi aralarında Arapça kullandıkları durumda verilen tepkiye ilişkin araştırmacının tuttuğu günlükte şu ifadeler yer almaktadır:

Araştırmacı Günlüğü: Kendi aralarında Arapça konuşan iki öğrenciye müdahale ettim ve Türkçe konuşmaları gerektiğini hatırlattım (13 Şubat 2017).

Tablo 6. Öğrencilerin Türkçe Öğrenirken Kullandıkları Materyallerin Diline İlişkin Görüşleri

Materyal Dili	f
Türkçe - Arapça	9
Türkçe	8
Arapça-İngilizce	4
Arapça	1
İngilizce-Türkçe	1

Tablo 6'da öğrencilerin derslerde kullandıkları materyallerin diline dair görüşleri sıralanmıştır. Tablodan en çok kullanılan materyalin sözlük olduğu görülmektedir. Sözlüğü kullananların çoğunluğu da Türkçe-Arapça sözlük kullandıklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun aynı zamanda sadece Türkçe hazırlanan materyallerden faydalandıkları da

dikkat çekmektedir. Bazı öğrencilerin Türkçe öğrenirken Arapça-İngilizce ve İngilizce-Türkçe materyaller kullanırken bir öğrenci de sadece Arapça materyaller kullandıkları da tablodan çıkarılabilecek başka bir sonuçtur. Türkçeyle ilgili bilgi edinmek isteyen öğrenciler bunu ana dilinden yardım alarak öğrenmeye çalışmaktadırlar. Ders kitapları ve sözlüklerde de bunun etkisi görülmektedir. Öğrencilerin Türkçe öğrenirken kullandıkları materyallerin diline ilişkin bazı görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Ö10: Türkçe, Arapça kullanıyorum.

Ö8: Türkçe-Türkçe tabii. Onlar çok faydalıdır.

Ö12: Arapça.

Ö17: Hem Arapça hem de İngilizce.

Ö20: Türkçe ve İngilizce kitap ve sözlük kullanıyorum.

Tablo 7. Arapça ve Türkçenin Derlerde Kullanımına İlişkin Okutman Görüşleri

Arapça ve Türkçenin Derlerde Kullanımı			
Arapça		Türkçe	
Arkadaşlarıyla konuşurken	O1, O2, O3 O4, O5	Okutmanlarla konuşurken	O2, O4, O5
Kendini Türkçe ifade edemediklerinde	O4	Etkinlik yaparken	O2, O3
Anlamını bilmediği kelimeyle karşılaştıklarında	O1, O4	Türklerle konuşurken	O3, O5
		Kolay konularda konuşurken	O4

Tablo 7'ye göre Türkçe okutmanları derslerde Arapça ve Türkçenin kullanım durumlarına ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir. Buna göre Arapçanın arkadaşlarıyla konuşurken, kendini Türkçe ifade edemediklerinde, anlamını bilmediği kelimeyle karşılaştıklarında kullanıldığı görülmektedir. Türkçenin ise okutmanlarla konuşurken, etkinlik yaparken, Türklerle konuşurken ve kolay konularda konuşurken kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu maddelerden arkadaşlarıyla Arapça konuşmaları ve okutmanlarla Türkçe konuşmaları öne çıkmaktadır. Buna göre öğrencilerin mecbur kalmadıkları takdirde Türkçe konuşmadıkları ve kurs içerisinde dahi Arapçayı önemli oranda kullandıkları söylenebilir. Bu hususta bazı okutmanların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

O3: Kendi aralarında sohbet ederken çoğu zaman Arapça kullanıyorlar. Arkadaşlarının anlatılan konuyu anlamamaları durumunda arkadaşlarını anlamalarına yardımcı olmak için Arapça açıklama yapıyorlar. Türkçeyi ise, Türklerle konuşurken kullanıyorlar. Derste yapılan etkinlikler dışında zorunlu olmadıkça Türkçe konuşmayı tercih etmiyorlar.

O4: Öğrenciler özellikle anlamını bilmedikleri kelimeyle karşılaştıkları zaman Arapçayı kullanmaktadırlar. Kendileri için kolay olan konularda Türkçeyi kullanmaktadırlar. Türkçe konuşurken veya dinlerken karmaşık bir cümle ile karşılaştıkları zaman ve kendilerini Türkçe ifade edemedikleri durumlarda da Arapça konuşmaktadırlar.

Öğrenciler derste Arapça konuşurken Türkçe konuşmaları gerektiğini hissedip diller arasında geçiş yapmaktadırlar. Bu hususa ilişkin araştırmacının tuttuğu günlükte şu ifadeler yer almaktadır:

Araştırmacı Günlüğü: Arapça diyaloglara girdiklerinde sohbe ben de dâhil oluyorum ve Türkçe konuşmak zorunda hissediyorlar kendilerini (13 Mart 2017).

Tablo 8. Arapçanın Türkçeye Olumsuz Etkilerine İlişkin Okutman Görüşleri

Arapçadan Yapılan Aktarımların Nedenleri	
Seslerin telaffuzunun farklı olması	O1, O2, O4
Dil bilgisi yapısının farklı olması	O1, O5
Alfabenin farklı olması	O3, O4
Ortak kelimelerin farklı anlama gelmesi	O4
Arapçadan Yapılan Aktarımlar	
Sözcük düzeyinde	O1, O4, O5
Dil bilgisi konularında	O2, O4
Arapçanın ses özelliklerinde	O3

Tablo 8'e göre Türkçe okutmanları öğrencilerin ana dillerinin Türkçeye olumsuz etkilerine ilişkin görüşlerini dile getirmişlerdir. Buna göre dil bilgisi yapısının farklı olması, seslerin telaffuzunun farklı olması, alfabenin farklı olması ve ortak kelimelerin farklı anlama gelmesi gibi yönlerden Arapça olan ana dilleri Türkçe öğrenmelerini zorlaştırmaktadır. Bunlardan seslerin telaffuzunun farklı olması maddesi dikkati çekmektedir. Öğrencilerin kendi ana dillerinden kaynaklanan bazı farklılıkları Türkçeye aktararak sorunlar yaşadıkları söylenebilir. Bu konuda görüşlerini dile getiren bazı okutmanların ifadeleri şöyledir:

O1: Arapça ile Türkçe yapı bakımından birbirine benzemeyen iki dil. Türkçede bulunan özellikle “ö, ü, ı” gibi vokalleri hançereye uygun olmadığı için çıkarmakta zorlandıkları gözlemlenmiştir.

O4: Ana dillerinde bulunmayan harflerin Türkçede yer alması ve Arapçada bulunan harflerin de Türkçede yer almaması özellikle konuşma ve yazma açısından olumsuz bir durum ortaya çıkarmaktadır. Özellikle sesli harflerin öğrenilmesi ve doğru kullanılması zor olmaktadır.

O4: Ortak kelimeler de bazen olumsuz etki yapmaktadır. Ortak kelimelerin genelde olumlu katkılarını görürüz ancak bazı kelimelerin anlamlarının değişmiş olması, Türkçedeki anlamıyla Arapçadaki anlamlarının farklı olması kelimenin öğrenilmesi ve kullanılması açısından olumsuzluk yaratmaktadır.

Öğrencilerin ana dillerinde ve Türkçede ortak kullanılan kelimelerin anlam farkına sahip olmasına ve dil bilgisi kurallarında görülen farklılıklara ilişkin araştırmacı günlüğünde aşağıdaki ifadeler bulunmaktadır:

Araştırmacı Günlüğü: Kitaptaki etkinliklerde geçen kâse sözcüğünün kendi dillerinde farklı bir anlama geldiğini söyleyerek yanlış anlayıp anlamadığını teyit etmek istediler (13 Şubat 2017).

Araştırmacı Günlüğü: Emir kipini anlatırken bir öğrenci bu kipin birinci tekil ve çoğul şeklinin Türkçede olmadığını ancak Arapçada olduğunu ve kendilerinin bunu kullandığını belirttiler (27 Şubat 2017).

Türkçe okutmanları öğrencilerin Arapçadan yaptıkları aktarımlara ilişkin görüşlerini ifade etmişlerdir. Buna göre sözcük düzeyinde, dil bilgisi konularında ve Arapçanın ses özelliklerinde Türkçeye aktarımlar yapmaktadırlar. Sözcük düzeyinde yaptığı aktarımlar öne çıkmaktadır. Arapçadan yapılan aktarımlar öğrencilerin yazılı ve sözlü iletişimlerinde kendini göstermektedir. Bu konuda bazı okutmanların görüşleri şöyledir:

O4: Öğrenciler genellikle dil bilgisi konularında aktarım yapıyorlar. Bunun dışında Türkçede olmayan kelimeleri de Arapçadan aktarım yaparak konuşmalarının içine serpiştiriyorlar.

O3: Arapçada gırtlaktan okunan seslerin Türkçeye aktırıldığı durumlar meydana gelmektedir. Bu duruma örnek verilecek en yaygın kelimelerden bir tanesi her iki dilde de

kullanılan “saat” kelimesidir. Ayrıca Arapçadan dilimize geçmiş “ve” bağlacını da öğrenciler genellikle “va” şeklinde okumaktadır.

Öğrencilerin Arapçanın ses özelliklerini Türkçeye aktarmalarına ilişkin araştırmacının tuttuğu günlükte şu ifadeler yer almaktadır:

Araştırmacı Günlüğü: Öğrenciler kelimeleri okurken Arapçanın ses özelliklerini Türkçeye yansıttıkları ve Türkçe kelimeleri Arapça gibi söylediklerini gördüm. Bunu düzeltmek için öğrencilerden sonra kelimenin doğru şeklini telaffuz ederek tekrarlattım (13 Mart 2017).

Tablo 9. Derslerde Arapça Kullanımının Gerekliliğine İlişkin Okutman Görüşleri

Arapça Kullanımının Gerekliliği	
A1 düzeyinde anlaşılmayan konularda	O2, O5
Soyut kavramların öğretiminde	O1
Ders dışı yaşadıkları problemlerin çözümünde	O2
Dil bilgisi konuları anlatılırken	O3
Etkinliklerin ve ödevlerini nasıl yapılacağı açıklanırken	O3
Hiçbir zaman kullanılmamalı	O4

Tablo 9’a göre Türkçe okutmanları derslerde Arapça kullanımına ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir. Buna göre A1 düzeyinde anlaşılmayan konularda, soyut kavramların öğretiminde, ders dışı yaşadıkları problemlerin çözümünde, dil bilgisi konuları anlatılırken, etkinliklerin ve ödevlerini nasıl yapılacağı açıklanırken ve hiçbir zaman kullanılmamalı maddeleri ifade edilmiştir. Bunlardan A1 düzeyinde anlaşılmayan konularda maddesi öne çıkmaktadır. Diğer görüşler de incelendiğinde öğrencilerin anlamadığı yerlerde ana dillerinin kullanımına esneklik tanınması gerektiği ifade edilmiştir. Derslerde Arapçanın kullanımına ilişkin görüşlerini dile getiren bazı okutmanların düşünceleri şöyledir:

O1: Öğrenciler hemen hemen her sözcüğün Arapça karşılığının ne olduğunu bilmek istemekte ve bu durum özellikle Türkçe düşünme bakımından olumsuzluklara neden olmaktadır. Türkçede bulunan soyut kavramları anlamlandırması noktasında Arapçaya yer verilmesi uygun olabilmektedir.

O5: A1 düzeyinde belirli sınırlamalar dahilinde bazı konuların anlaşılabilmesi için izin verilebilir.

O3: Kimi öğrenciler Türkçeyi çok az bilmektedir. Türkçe bilgisi kısıtlı bu öğrencilere dilbilgisi kuralları anlatılırken arkadaşlarının Arapçaya çeviri yapmalarına izin verilebilir. Ayrıca öğrencilere ödev verirken aynı şekilde yapılacak ödev Türkçeyi daha iyi bilen öğrenciler tarafından Arapçaya çevrilerek söylenmesine müsaade edilmeli.

Öğrencilerin dil bilgisi derslerinde konuları daha iyi anlamak için Arapça konuştuklarına ilişkin araştırmacının tuttuğu günlükte şu ifadeler yer almaktadır:

Araştırmacı Günlüğü: Dil bilgisi dersinde bazı kuralları öğrenciler Arapça tartışarak anlamaya çalıştılar (20 Şubat 2017).

Tablo 10. Derslerde Türkçe Kullanmaya Teşvik Etmeye İlişkin Okutman Görüşleri

Türkçe Kullanmaya Teşvik	
Türkçe konuşmaya cesaretlendirme	O3, O4, O5
Arapça konuştukları zaman uyarıda bulunma	O1, O3
Evde film, dizi izlemeye yönlendirme	O2
Ders aralarında Türkçe sohbet etme	O2
Türkçe şarkılara eşlik ettirme	O3
Sürekli Türkçe konuşanlara ödül verme	O4

Turkish Studies

Tablo 10, Türkçe okutmanlarının öğrencileri derslerde Türkçe kullanmaya teşvik etme şekillerine ilişkin görüşlerini göstermektedir. Buna göre Türkçe konuşmaya cesaretlendirme, Arapça konuştukları zaman uyarıda bulunma, evde film ve dizi izlemeye yönlendirme, ders aralarında Türkçe sohbet etme, Türkçe şarkılara eşlik ettirme, sürekli Türkçe konuşanlara ödül verme şeklinde öğrencilerin Türkçe konuşmaya teşvik edildiği anlaşılmaktadır. Bu maddelerden Türkçe konuşmaya cesaretlendirme maddesi dikkati çekmektedir. Yapılan bu faaliyetlerin öğrenciler üzerindeki etkisi değişebilmektedir. Eğlenceli etkinlikler olduğunda büyük oranda konuşmaya çalıştıkları söylenebilir. Derse giren okutmanlar ders içi ve ders dışı saatlerde öğrencilerin Türkçe konuşmalarını desteklemek için çeşitli faaliyetler yaptıklarını aşağıdaki sözlerle ifade etmişlerdir:

O3: Katı olmamakla birlikte Türkçe konuşmaları hususunda uyarılar da bulunuyorum.

O2: Sınıf içinde Türkçe konuşmaları için teşvik etmeye çalışıyorum. Ders aralarında Türkçe olarak onlarla sohbet etmeye çalışıyorum. Evde Türkçe film ve diziler izlemelerini öneriyorum.

O4: Derste hiç Arapça konuşmayan öğrencilere ödül veriyorum.

Tablo 11. Derslerde Türkçe Kullanılmasının Öğrencilere Katkılarına İlişkin Okutman Görüşleri

Türkçe Kullanılmasının Öğrenciye Katkıları	
Hedef dile maruz bırakma	O1, O2, O3
Kalıcı öğrenmeyi sağlaması	O4, O5
Kendi çabasıyla sözcük öğrenmek zorunda kalması	O2

Tablo 11'e göre Türkçe okutmanları, derslerde Türkçe kullanılmasının öğrenciye katkılarına ilişkin görüşlerini dile getirmişlerdir. Buna göre hedef dile maruz bırakma, kalıcı öğrenmeyi sağlaması ve kendi çabasıyla sözcük öğrenmek zorunda kalması gibi katkıları vardır. Bunlardan hedef dile maruz bırakma maddesi dikkat çekmektedir. Öğrencilerin hedef dil olan Türkçeye daha fazla zaman geçirerek kalıcı öğrenmeleri sağlanır. Bu hususta görüşlerini dile getiren bazı okutmanların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

O1: Dilin öğrenilmesinde maruz kalma/ maruz bırakılma veya zorunda olma gibi seçeneklerin önemli olduğu görüşümdedir. Bu noktadan hareketle öğretmenlerin istisnai durumlar hariç hemen her zaman Türkçeyi kullanmaları öğrencilerin Türkçe öğrenimine daha fazla katkı sağlayacaktır.

O2: Hiç Arapça bilmemenin yarattığı zorunluluğun dil öğrenimi konusunda olumlu katkılar sağladığı kanaatindeyim. Öğrencilerin dinlediklerini anlamlandırmak zorunda kalmaları onları sözlüklere yönlendiriyor. Örneğin öğretmenden duyduğu ders kapsamında olmayan bir kelimenin anlamını araştırmasına vesile oluyor.

O5: Öğrenciler Türkçeyi sürekli duyarak bunu doğal bir şekilde öğrenmektedirler. Ezbere dayanmadan yapılan bu öğrenmenin kalıcılığı da sağlanır.

Derslerde Arapça kullanmadan çeşitli tekniklerle öğrencilere eğitim verilmesine ilişkin araştırmacının tuttuğu günlükte şu ifadeler yer almaktadır:

Araştırmacı Günlüğü: Bazı kelimeler ve kurallar açıklanırken Arapçasını söylemek yerine örneklerle ve bazı beden hareketleriyle anlatmaya çalıştım. Öğrenciler bu şekilde sözlüğe veya birbirine sorma ihtiyacı hissetmeden kelimelerin anlamlarını öğrendiler (6 Mart 2017).

Tablo12. Materyallerde Arapça Kullanımına İlişkin Okutman Görüşleri
Materyallerde Arapça Kullanımı

Dil bilgisi konularının anlaşılmasında	O2, O3
Etkinlik yönergelerinde	O4, O5
Soyut kavramların açıklanması ve örnekendirilmesinde	O1

Tablo 12'ye göre Türkçe okutmanları, materyallerde Arapça kullanımına ilişkin görüşlerini ifade etmişlerdir. Buna göre dil bilgisi konularının anlaşılmasında, etkinlik yönergelerinde ve soyut kavramların açıklanması ve örnekendirilmesinde Arapçanın kullanılabilmesi açıklanmıştır. Bunlardan dil bilgisi konularında zaman zaman Arapçanın takviye olarak kullanılması gerektiği öne çıkmaktadır. Genel olarak okutmanlar materyallerde Arapçanın sınırlı kullanımına olumlu bakmaktadırlar. Bu konuda bazı okutmanların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

O2: Özellikle gramer konularında başka bir yere gönderme yapmadan anlatılması gereken teorik konularda kısaca kullanılabilir. Bazı ek ve kelimelerin Arapçadaki kullanımları örneklenerek Türkçedeki benzerlikleri üzerinden bir açıklama yapılabilir.

O4: Materyallerde belki sadece etkinliğin nasıl yapılması gerektiğinin açıklandığı bölümde yer verilebilir.

Sonuç ve Tartışma

Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde ana dillerinin etkisini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada ana dillerinin hem ders içinde hem de ders dışında kendi yaşamlarını önemli oranda şekillendirdiği söylenebilir. Arapçanın ve Türkçenin kullanım durumlarına bakıldığında aile ve arkadaş ortamında çoğunlukla Arapçanın kullanıldığı, okul ve iş gibi Türklerle etkileşimi gerektiren yerlerde ise Türkçe kullanılmakta kaldıkları görülmektedir. Okutmanların bu konudaki görüşlerine bakıldığında öğrencilerin arkadaşlarıyla iletişimlerinde genellikle Arapçayı, Türk öğrenciler ve okutmanlarla ise Türkçe konuşmayı tercih ettikleri belirtilmiştir.

Öğrencilerin ana dillerinin Türkçeye olumsuz etkileri hususunda dil bilgisi ve telaffuzda olumsuz aktarımlara neden olduğu bildirilmiştir. Okutmanların görüşlerine bakıldığında dil bilgisi ve telaffuz noktasında ana dillerinden aktarım yaptıkları ve bu durumun da hatalara neden olduğu dile getirilmiştir. Bölükbaş'ın (2011) yaptığı çalışmada Arap öğrencilerin Türkçe öğrenirken harflerin yazımı ve dil bilgisi yanlışları konusunda kendi dillerinden olumsuz aktarımlar yaptıklarını belirtmiştir. Şengül (2014) ve Kara (2010) Arap alfabesinden kaynaklanan bazı olumsuz aktarımların yapıldığını dile getirirken bu çalışmada böyle bir bulguya rastlanmamıştır. Türkoğlu (2004) öğrencilerin yabancı dil öğrenirken ana dilinden kaynaklanan dil bilgisi düzeyinde olumsuz aktarımlar yaptıklarını belirtmiştir. Odlin (1989) ise aktarımın daha çok ses bilgisi düzeyinde gerçekleştiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin yaşadığı bu olumsuz aktarımlar süreç içerisinde gittikçe azalmaktadır. Bu süreçte öğrencilere verilecek dönütlerin ve düzeltmelerin rolü önemlidir. Bunlar etkin kullanılarak öğrencilerin Türkçeye uyumları hızlandırılabilir.

Derslerin anlatım diline ilişkin öğrencilerin çoğu Türkçenin kullanılmasını istediklerini belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak da Türkçelerini daha iyi geliştirmek görüşü öne çıkmaktadır. Anlaşılma problemi olabileceği düşüncesiyle Arapçanın da kullanılabilmesini bazı öğrenciler ifade etmiştir. Öğrenciler dil bilgisi derslerinde Arapçaya daha fazla ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Polio ve Duff (1994) öğretmenlerin dil bilgisi öğretirken ana dilini kullandıklarını tespit etmişlerdir. Bu çalışmada Arapçanın kullanım durumuna ilişkin okutmanlar anlaşılmayan ve soyut konularda Arapçaya başvurulabileceğini belirtmişlerdir. Karmaşık konularda, temel seviyede (Auerbuch, 1993), soyut konularda, dil bilgisi kurallarında, başlangıç düzeyinde hedef dile adapte etmek amacıyla ana dilden yararlanılabileceği (Kurt ve Kurt, 2015) görülmektedir. Şimşek (2010) öğretmen

ve öğrenciler tarafından onaylanan ana dil kullanımlarını sıraya koyarak dil bilgisi kurallarının açıklanması, diller arası farklılıkların betimlenmesi ve zor kavramların kolaylaştırılmasının ilk üçe girdiğini belirtmiştir. Özellikle dil bilgisi ve bazı karmaşık konuların öğretiminde ana dilinin sınırlı kullanılabilmesini birçok araştırmacı ifade etmiştir. Bu çalışmada da benzer hususların ön plana çıktığı ve Suriyeli öğrencilerin ve derslerine giren okutmanların da benzer düşündükleri söylenebilir. İşigüzel (2012) bunlara ilaveten ana dilinin ders içeriğine bilinçli bir şekilde dâhil edilmesinin yabancı dil öğrenme başarısını ve öğrenme motivasyonunu olumlu yönde etkileyebileceğini belirlemiştir. Öğrencilerin ana dilleriyle olan bağına tamamen kesmeden yapılacak eğitim onların hedef dile karşı olumlu tutum geliştirmesine de katkıda bulunabilir.

Derslerde Arapça konuşulması durumunda öğrencilerin çoğu okutmanların Türkçe kullanmalarını istediklerini belirtmiştir. Bunun yanında uyarma ve ceza gibi uygulamalarla da karşılaştıklarını dile getirmişlerdir. Okutmanlar öğrencileri Türkçe kullanmaya teşvik etmek amacıyla Türkçe konuşmaya cesaretlendirme ve Arapça konuştuklarında uyarma gibi faaliyetlerde bulduklarını çoğunlukla belirtmişlerdir. Derslerde Türkçe kullanılmasının öğrencilere katkısına ilişkin ise hedef dile maruz bırakarak öğretimi daha etkili kılmaya çalıştıklarını çoğunlukla belirtmişlerdir. Ana dili kullanımının olumlu etkilerinin yanı sıra, ana dile derslerde fazlaca yer vermenin bazı olumsuz durumlara neden olduğu gözlenmiştir (Şavlı ve Kalafat, 2014). Bu nedenle ana dilin hedef dili gölgelemesine müsaade edilmeden hedef dil etkin bir şekilde kullanılmalıdır. Ana dilinin ise hedef dili öğretmede bir araç rolünün olduğu ve sınırlı kullanımında faydalar getirebileceği söylenebilir. Türkçenin ders anlatımında kullanılması ve öğrencilerin Türkçeye daha fazla iç içe olması ise dil becerilerine önemli katkılar sağlayacaktır.

Öğrenciler kullandıkları eğitim materyallerinin dilinin çoğunlukla Türkçe - Arapça olduğunu belirtmişlerdir. Okutmanlar materyallerde Arapça kullanımı hususunda dil bilgisi konuları ve etkinlik yönergelerinde kullanılabilmesini belirtmişlerdir. Özellikle sözlük kullanımında Arapça - Türkçe sözlüklerin tercih edildiği ve bazı dil bilgisi konularının anlaşılmasında öğrencilerin Arapçadan yararlandıkları söylenebilir. Kullanılan materyallerde ana dili olan Arapçanın kontrollü kullanımı öğrencilerin öğrenmelerine katkı sağlayabilir.

Çalışma sonucunda ana dillerinin öğrenciler tarafından belirli oranda kullanıldığı ve okutmanların da ihtiyaç duyulan durumlarda bu konuda esnek davrandıkları belirlenmiştir. Öğrenciler Türkçe öğrendikleri için Türkçe kullanımına daha fazla ihtiyaç duyduklarını belirtirken okutmanlar da öğrencilerin Türkçeyi kullanması konusunda birtakım adımlar atmaktadırlar. Ana dilinin tamamen yasaklamalar ve engellemelerle önüne geçilmesinden ziyade yeri geldikçe bir öğretim aracı olarak yararlanılması gerektiği anlaşılmaktadır. Türkçe öğretiminde ana dilinin kullanımı konusunda katı kurallar koymak yerine bunun olumlu etkilerinden de yararlanılması gerektiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2003). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alpar, M. (2013). Yabancı dil öğretiminde kültürel unsurların önemi. *The Journal of Language and Linguistic Studies*, 9(1), 95-106.
- Arık, M. A. (2015). Yabancı dil bilgisinin öğrenilmesinde anadilin etkileri. *International Journal of Languages Education and Teaching*, UDES, 1761-1769.
- Auerbach, E. (1993). Reexamining English only in the ESL classroom. *TESOL Quarterly*, 27(1), 9-32.
- Başkan, Ö. (2006). *Yabancı dil öğretimi ilkeler ve çözümler*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/14

- Bhela, B. (1999). Native language interference in learning a second language: Exploratory case studies of native language interference with target language usage. *International Education Journal*, 1(1), 22-31.
- Byram, M. ve Zarate, G. (1997). Definitions, objektives, and assesment of sociocultural competence. In M. Byram, G. Zarate and G. Neuner (ed.) *Sociocultural Competence in Language Learning and Teaching*. Strasbourg: Council of Europe.
- Biçer, N., Çoban, İ. ve Bakır, S. (2014). Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin karşılaştığı sorunlar: Atatürk Üniversitesi örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(29), 125-135.
- Bölükbaş, F. (2011). Arap öğrencilerin Türkçe yazılı anlatım becerilerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/3 Summer 2011, p. 1357-1367, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2415>.
- Çelebi, M. D. (2006) Türkiye’de anadili eğitimi ve yabancı dil öğretimi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2(21), 285-307.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gabrielatos, C. (2001). L1 Use in ELT: not a skeleton, but a bone of contention. *Bridges*, 6, 33-35. <http://www.gabrielatos.com/L1UseInELT-Bridges.pdf> Erişim tarihi: 28.02.2017.
- Gemalmaz, E. (2010). Öğrenme ve uygulama dilleri. C. Alyılmaz ve O. Mert (haz.) *Türkçenin derin yapısı*. Ankara: Belen Yayıncılık.
- İşigüzel, B. (2012). Der einfluss der erstsprache als ein motivationsfaktor auf den erfolg beim fremdsprachenlernen. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 53-86.
- Kara, M. (2010). Gazi Üniversitesi TÖMER öğrencilerinin Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlar ve bunların çözümüne yönelik öneriler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(3), 661-696.
- Kurt, G. ve Kurt, M. (2015). Yabancı dil öğretiminde ana dilin etkisi: Arapça örneği. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, UDES, 1125-1132.
- Kuş, E. (2012). *Nicel-nitel araştırma teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- McMillan, J. H. & Schumacher. S. (2010). *Research in education: Evidence-based inquiry*. (7th Edition). London: Pearson.
- Miles, M. B. & Huberman, M. A. (1994). *Qualitative data analysis*. London: Sage Publication.
- Moussu, L. M. (2006). *Native and nonnative English-speaking English as a second language teachers: student attitudes, teacher self-perceptions, and intensive English administrator beliefs and practices*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Purdue University, Indiana.
- Nation, P. (2003). The role of the first language in foreign language learning. *Asian EFL Journal*, 1, 35-39.
- Odlin, T. (1989). *Language Transfer: Cross- Linguistic Influence in Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Öksüz, G. (2014). Rus dili öğretiminde karşılaşılan ana dil kaynaklı girişim hataları. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/6 Spring 2014, p. 843-857, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6581>.

- Polio, C. G. & Duff, P. A. (1994). Teachers' language use in university foreign language classrooms: a qualitative analysis of English and target language alternation. *The Modern Language Journal*, 78 (3), 313-326.
- Sarıca, N. (2014). Ana dili ediniminde bireysel eşleştirme (Idiosyncrasie) ve ikinci dil öğreniminde dilden dile aktarım (Transfers Linguistiques). *International Journal of Language Academy*, 2/4, 554/563.
- Soral, G. (2009). *Anadilden yabancı dile sözcüksel aktarım*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Swan, M. (1997). *The influence of the mother tongue on second language vocabulary acquisition and use*. (ed. Schmitt and McCarthy). *Vocabulary: Description, Acquisition and Pedagogy*, CUP, ss. 156-180.
- Şavlı, F. ve Kalafat, S. (2014). Yabancı dil derslerinde ana dili kullanımı üzerine öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/3 Winter 2014, p. 1367-1385, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6086>.
- Şengül, K. (2014). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde alfabe sorunu. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 3(1), 325-339.
- Şevik, M. (2007). Yabancı dil sınıflarında anadilin yeri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(1), 99-119.
- Şimşek, M. R. (2010). Yabancı dil öğretiminde ana dil kullanımı: Ne zaman, ne kadar, neden. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 1-14.
- Tiryaki, Ş. (2014). Türkiye Türkçesi öğrenen Türkmen öğrencilerin olumsuz aktarım yanlışları. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 181-193.
- Türkoğlu, S. (2004). Dil öğretiminde başarıyı etkileyen etmenler. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 457-469.
- Ünal, E. (2009). *Fransızcanın ikinci yabancı dil olarak öğrenilmesinde birinci yabancı dil İngilizcenin ve karşılaştırmalı dilbilgisinin rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.